

Книга Максим Михайлович
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ПРИЙНЯТТЯ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ
ст. 359 КК УКРАЇНИ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПРОЕКТОМ
ЗАКОНУ УКРАЇНИ № 1165 ВІД 02.12.2014**

Проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі громадянського суспільства в боротьбі з корупційними злочинами» № 1165 від 02.12.2014 [1] (далі – законопроект) передбачає запровадження в кримінальному процесі України інституту громадського обвинувачення щодо окремих службових злочинів з метою допомоги державі в протидії корупції. Для цього пропонується наділити громадян можливістю здійснення «приватного кримінального переслідування» та декриміналізувати окремі склади злочинів.

Так, на думку авторів законопроекту, успіх корупційних справ сильно залежить від можливостей одержання аудіо-візуальних доказів, головним джерелом яких зазвичай є негласні слідчі (розшукові) дії з використанням спеціальних технічних засобів. Тому пропонується нова редакція ст. 359 КК України, щоб наділити схожими (але значно обмеженішими можливостями) приватних осіб [2].

Такі пропозиції є досить дискусійними. Чинна редакція ч. 1 ст. 359 КК України встановлює відповідальність за незаконне придбання або збут спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також незаконне їх використання. На думку авторів законопроекту, чинна редакція ст. 359 КК України звужує можливості приватної ініціативи для реальної протидії корупціонерам [2]. Тому відповідно до нової редакції ст. 359 КК України «особа не підлягає кримінальній відповідальності згідно з цією статтею, якщо отримана в результаті передбачених цією статтею діянь інформація: 1) може бути використана в кримінальному провадженні як доказ обвинувачення чи захисту щодо злочину, вказаного в статті 41-3 Кримінально-процесуального кодексу України, та 2) буде добровільно передана правоохоронним органам або суду в порядку приватного кримінального переслідування винною особою безпосередньо або через приватного обвинувача до повідомлення такій особі про підозру у вчиненні злочину».

Слід зазначити, що сама ідея запровадження приватного кримінального переслідування та наділення схожими із правоохоронцями можливостями

приватних осіб не зможе втілюватися у життя повною мірою. Наприклад, автори законопроекту не врахували ті випадки, коли дії службової чи іншої особи, щодо якої будуть застосовуватися спеціальні технічні засоби, можуть потребувати додаткової кваліфікації за злочинами, що не вказані у запропонованій ст. 41-3 КПК України. В цьому разі представники громадськості будуть підлягати кримінальній відповідальності за ст. 359 КК України, оскільки використання спеціальних технічних засобів буде здійснено для отримання доказової інформації по злочинах, щодо яких «приватне кримінальне переслідування» законопроект здійснювати не дозволяє.

До того ж використання спеціальних технічних засобів скоріш за все вимагатиме вчинення дій, які будуть утворювати поряд із ст. 359 КК України інші склади злочинів. Наприклад, у разі звільнення від кримінальної відповідальності особи за ст. 359 КК України вона може підлягати кримінальній відповідальності за іншими статтями особливої частини КК, які встановлюють відповідальність за: незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи (ст. 162 КК), порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163 КК), несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 361 КК) тощо. В таких випадках «індульгенція» у вигляді непритягнення до кримінальної відповідальності за незаконне використання спеціальних технічних засобів отримання інформації фактично втрачає сенс.

Слід звернути увагу, що запропоноване формулювання «якщо отримана в результаті передбачених цією статтею діянь інформація може бути використана в кримінальному провадженні як доказ обвинувачення чи захист» означає, що отримані незаконним способом матеріали не обов'язково мають бути визнані доказами у кримінальній справі. Таким чином, створюється загроза легітимізації використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації будь-ким на власний розсуд. Це є грубим порушенням вимог ст. 5, 6, 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [3], які зобов'язують гарантувати кожному право на свободу та особисту недоторканність, право на справедливий суд і право на повагу до приватного і сімейного життя.

Також нова редакція ст. 359 КК України встановлює відповідальність лише за незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Таким чином, передбачається декриміналізувати дії, пов'язані із незаконним придбанням та збутом спеціальних технічних засобів отримання інформації. Потреба у внесенні таких істотних законодавчих змін нічим не аргументується.

У зв'язку з викладеним питання про доцільність запровадження можливості звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які незаконно використовували спеціальні технічні засоби для негласного отримання доказової

інформації щодо окремих видів службових злочинів, є досить дискусійним. По-перше, цим будуть грубо порушуватися права людини, зокрема право на справедливий суд і право на повагу до приватного і сімейного життя. По-друге, винна особа у разі звільнення від відповідальності за ст. 359 КК України може підлягати кримінальній відповідальності за інші склади злочинів (ст. 162, 163 КК України та ін.), що ставить під сумнів можливість існування громадського кримінального переслідування як такого. Існуватимуть суттєві розбіжності у застосуванні цієї норми різними суб'єктами.

Також потребують аргументації зміни до ст. 359 КК України в частині декриміналізації незаконного придбання та збуту спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.

Бібліографічні посилання

1. Проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі громадянського суспільства в боротьбі з корупційними злочинами» № 1165 від 02.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52602.

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до чинного законодавства України щодо прав громадян в боротьбі з корупцією та зловживанням владою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52602.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004/print1443628221844618.

Фурса Вадим Вікторович

викладач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІК ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА ЗЛОЧИН, ЯК ОЗНАКА СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ст. 156 КК УКРАЇНИ

Відповідно до ч.1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину може бути фізична осудна особа, що вчинила злочин у віці, з якого може наступати кримінальна відповідальність. Наявність двох ознак суб'єкта злочину, таких як вік і осудність, більшість вчених-юристів вважають достатньою для притягнення фізичної особи до кримінальної відповідальності [1, с. 34], водночас деякі науковці вважають ці ознаки недостатніми [2, с. 114].

Не вдаючись до детального аналізу цих точок зору, зазначимо, що для притягнення особи до кримінальної відповідальності достатньо тільки таких ознак, як характеристика особи як фізичної, її вік і осудність.